

שונה), הנסיון מראה שיבוא הזמן שיהיה רצוי לספר לילד את האמת, אני מסופק אם יש חכמה בתהליך שבסופו הוא 50% ספק. אבל אני מבין את מורכבות הענין ואת הרגשות שעולים ממנו, ולכן הזוג חייב להחליט לעצמו¹⁴.

לאחרונה כתב הרב פרופ' אברהם שטיינברג שליט"א:

דברתי עם הרב אשר וייס ועם הרב זלמן נחמיה גולדברג (חתנו של הרב שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל) ושניהם הבהירו שאין כל איסור הלכתי לבצע IVF-PGD כדי לקבל ולד ממין שונה מאשר 4 או 5 ילדים קודמים ממין זהה. הרב וייס הוסיף שהוא אינו מעודד כזה דבר, אך אם יישאל, ויוכח רצון עז של ההורים ללדת את המין האחר, הוא ירשה זאת¹⁵.

ד"ר ריצ'ארד חיים גראזי

ד"ר יואל ב. וולולסקי

* * *

עוד על חזרה מפעולות הצלה בשבת

לכבוד העורך,

רוב ברכות ושלומים,

א. בספרו החשוב "רפואה מציאות והלכה ולשון חכמים מרפא"^{*} בפ"ד סימן ז' (עמודים 35-41) הביא כת"ר דיון נרחב שבסיסו ההנחה שהנוסע עם נהג שאינו יהודי בשבת, והנסיעה היא מעבר לתחום של י"ב מיל, נכנס לספק איסור תחומין **דאורייתא**, שהרי לדעת סיעה של ראשונים, וביניהם הרמב"ם ז"ל (פכ"ז מהל' שבת ה"א), **תחומין של י"ב מיל הם מהתורה!** דעה זו נפוצה מאוד. כלתי שתחי' שימשה במשך שנים כאחות במחלקת טיפול נמרץ בבית"ח שערי צדק בירושלים ת"ו. נהג שאינו יהודי אסף את הצוות שהיו לו תורניות בש"ק. אלא שהרב של שערי צדק פסק שאסור לו להביא חברי צוות מחוץ לתחום של י"ב מיל. אמנם הרב של הדסה בזמנו (הרב רקובסקי ז"ל) התיר לנהג לא יהודי של הדסה להביא צוות אף מחוץ לתחום י"ב מיל.

* הוצאת מכון שלזינגר, ירושלים תשע"ב.

ב. במאמר שפרסמתי ב"אסיא" (חוברת צז-צח, אייר תשע"ה, עמ' 65-93, בעמ' 92-91) הבאתי פסק דין של מו"ר הגאון הרב אברהם שפירא זצ"ל שאמר לי שיש לחוש לדעת הרמב"ם, ועל כן תחום י"ב מיל הוא ספיקא דאורייתא (וכך גם פשט פסיקת השו"ע באו"ח סימן ת"ד, וע"ש בנו"כ ובמ"ב ס"ק ז, ובמש"כ בזה במאמרי הנ"ל באסיא, בפרק ח' עמ' 83-84). ולמרות זאת פסק שאין ספק דאורייתא בכך שנהג שאינו יהודי יסיע יהודי מעבר לתחום י"ב מיל.

על כן, במקומות בו עקב הצורך הותרו איסורים דרבנן כמו ב'חולה שאין בו סכנה' או במקרים בהם שייך 'מכשילן' לעתיד לבוא' (רמב"ם פ"ב מהל' שבת הכ"ג), מותר ליהודי לנסוע ברכב הנהוג ע"י אינו יהודי, אף יותר מי"ב מיל. (ראה מאמרי הנ"ל באסיא פרקים ז – עמ' 81-82, ט – עמ' 85, יא – עמ' 87-89).

הדברים מפורשים בחת"ם סופר (שו"ת חו"מ ח"ו תשובה קצד בהשמטות)

שכתב:

"... משום תחומין ולפעמים יוליכנו [=הנכרי – יב"מ] חוץ לג' פרסאות שהוא דאורייתא לכמה פוסקים. ודעת מג"א שגם בעגלה שייך תחומין [=ולא שייך ההיתר של 'אין תחומין למעלה מעשרה' – יב"מ] דניחא תשמישתי'... מ"מ נ"ל מבואר מלשון התוספ' דעירובי' הנ"ל (מג, א ד"ה הלכה בסה"ד) דבין לרשב"ם ובין להתוספ' ליכא איסור דאורייתא דתחומין כשהגוי מוציאו חוץ לתחום אלא משום גזירה שמא ירד מהקרון וילך ברגלי' וזה גזירה מחודשת והוא איסור דרבנן קל. כי גם הוא שאין לו אלא ד' אמות הוא אי' [=איסור] דרבנן בעלמא, דמן התורה כיון שיצא יצא. ומכ"ש דאינהו לא פליגי [=כלומר הרשב"ם והתוס' לא נחלקו – יב"מ] אלא ביוצא לרצונו ע"י קרון אבל מי שהוציאו נכרים בעל כורחו לית דין ולית דיינא. והכא כמו שהוציאוהו בעל כרחו דמי ואין צורך להאריך שאין כאן אי' [=איסור] דאורייתא כלל".

כלומר, כיוון שהנכרי מסיע אותו, אין זה נקרא שהוא יוצא מחוץ לתחום' גם ללא הקולא של 'אין תחומין למעלה מי' או ברכב נמוך שאינו למעלה מי', אלא וודאי שאין בזה חשש איסור דאורייתא כלל.

ובעצם הדברים כבר מפורשים ברמב"ן (בחי' לעירובין מג, א):

"... ואין אני קורא בזה אל יצא איש ממקומו כיון שלא הלך ג' פרסאות ברגליו שהרי הלוח הספינה אינו קרוי הלוח כלל, ותמה על עצמך הוא יושב ברשות היחיד שלו שהספינה רשות היחיד היא גבוה עשרה ורחבה ארבעה וכדאיתא בפרק הזורק ואתה חושש לו משום מהלך שלש פרסאות, איהו מינח נייה וספינה הוא דקא מסגינא, וחצר מהלכת היא ולא אדם מהלך כלל".

ג. העולה מהדברים שעמוד ההוראה החת"ס פסק מפורש שאף לדעת הרמב"ם ודעימיה שתחום י"ב מיל הוא דאורייתא, אין חשש ספיקא דאורייתא לשבת לנסוע בעגלה שאינו יהודי מוליכה מחוץ לתחום י"ב מיל. א"כ גם ברכב, אף לדעת הרמב"ם, אין נפקא מינה בין נסיעה בתוך י"ב מיל או מחוץ לי"ב מיל. ואם כפי הנהוג, אינו יהודי נוהג, אין כאן איסור דאורייתא כלל, גם אם הרכב יוצא מתחום י"ב מיל.

אמנם כת"ר הביא בספרו הנ"ל שבדיון הנזכר השתתפו גם הרבנים הגאונים מו"ר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, והגאון הרב ישראל זאב גוסטמן זצ"ל, ויבדל לחיים טובים וארוכים הגאון הרב אביגדר נבנצל שליט"א. על כן פניתי לגאון הרב נבנצל שליט"א [בשיחת טלפון] ושאלתי אם עלה בדיון פסיקת החת"ס, ולמרות זאת ראו הגאונים הנ"ל להחמיר בדבר.

הוא ענה לי שעיקר עיסוקו בנושא היה כשהנהגה יהודי כפי שגם מופיע בספר "רפואה מציאות והלכה" הנ"ל, ושהוא לא זוכר שעלתה שיטת החת"ס.

בהתאם לכך אין לפנינו עדות כל שהיא ששיטת החת"ס הייתה בתודעתם של הרה"ג הנ"ל, ובכל זאת מסיבה כל שהיא הם דחו אותה מההלכה. למרות שעפר אני תחת כפותיהם של הגאונים הנ"ל, חזקה עלי מצוות הרמב"ן בהקדמתו לספר מלחמות ה' (נדפס במסכת ברכות):

"התנצלותי על החבור הזה... מצד החיוב המוטל עלינו לחפש בענייני התורה והמצות ולהוציא לאור תעלומות מצפונים, ושאינן אנחנו רשאים להתעצל בדיעתה ולהתירשל בלמודה ולא לירוא אדם בהוראתיה ומשפטיה כמו שכתב לא תגורו מפני איש" (ההדגשה ממני – יב"מ).

כיוון שדברי החת"ס מפורשים שהוכיח מהתוס' שאין חשש איסור תורה כאשר אינו יהודי מוציאו מחוץ לתחום, ואם אין בהמה מושכת בקרון, אין גם איסור שבות חמור, אלא 'גזירה מחודשת והוא איסור דרבנן קל'. וכן נוטים דברי הרמב"ן במלחמות. ולא מצאנו מי מהראשונים או מהאחרונים שיחלוק בפירושו. נראה שפשוט להורות כדברי מו"ר הגר"א שפירא זצ"ל שאף למחמירים כדעת הרמב"ם לחשוש שתחום י"ב מיל הוא ספיקא דאורייתא, הרי כאשר נוהג ברכב אינו יהודי, אין בו אפילו ספיקא דאורייתא.

הרב יהושע בן מאיר